

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha

Herausgeber: Societad Retorumantscha

Band: 7 (1892)

Register: Register dils Mastrals (Mistrals) dil cumin d'Ortenstein : preu ord ils protocolls a documeints da numnau cumin

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 15.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Register

dils

MASTRALS (MISTRALS) DIL CUMIN D'ORTENSTEIN

preu ord ils protocolls a documeints da numnau cumin ¹

tras

Hartm. Caviezel (Major).

(Dialect da Giufaulta.)

Tier il cumin d'*Ortenstein*, il qual a rachiert seu num dil casti d'*Ortenstein*, pertenevan las sequentas vischnauncas:

1. *Tumelg* cun *Giufaulta*², 2. *Roten*. 3. *Pasqual* cun *Dusch*³, 4. *Traun*, 5. *Schöd*, cun *Purz* ne *Burgs*, a 6. *Veulden*. *Schöd* a *Veulden*, plitard perteneva er *Traun* tier que cumin ping, aveven lur egian uffici, il qual en chiosas civilas aveva la competenza da sentenziar (judicar) antroccan (in fin) alla summa da rainschs 20.⁴

Sco H. L. *Lehmann* en seu cudisch »Patriotisches — Magazin da 1790« pretenda, existiven ils statuts dil cumin d'*Ortenstein*.⁵ gia anno 1474 a seian quels dil pivel vegnieus renovos, confirmos

¹ Er sut consultatun dil incomplet register en il magazin patriotic da *Lehmann*, dil on 1790.

² *Giufaulta* ne *Iufaulta* vegniva circa en il on 1800 declaro seo vaschinadi.

³ *Dusch* ne *Usch* compara en il documeint della parchida dil on 1596 a confirmo anno 1598, sco vischnaunca subsistenta.

⁴ 1 rainsch = francs 1 a 70 Centims.

⁵ Il cumin d'*Ortenstein* e da *Fürstenau* aveven ils madems statuts.

a engiros il on 1702 a *Nouveins*. L'ancunter Dr. P. C. da *Planta* en sia «lescha civila per il cantun grischun» gi. ca quels statuts seian pèr il on 1552 stos mes per scrit. Antroccan 1527 numnava il signuradi u il vugò (Vogt) d' *Ortenstein* il mastral da cumin; l'ancunter ils giros, tenent (Statthalter), scrivaunt, giro da fallas (Seckelmeister) a mess, cherneva il pievel sez. Suenter da que on, en il qual il pivel ha cumprò liber dil signuradi, vegniven sin la schantada (cumin) a *Tumelg* dil liber pievel elegeus tuts ils cunembers dalla drechira. Numnadamein per *Tumelg* 3, per *Dusch* 1, per *Pasqual* 2, per *Roten* 2, per *Traun* 1, per *Schéd* 2 a per *Veulden* 1 giro, total 12. Ils darschaders u giros vegniven cherneus (tscherneu) in comperaziun, sco las 7 vischnauncas avevan contribueu alla summa da cumprar liber dil signuradi. La drechira sentenziava en damondas civilas a chiosas da leg cum appalaz a *Fürstenau*, en chiosas criminalas prendevan els vice versa 3 darschaders dalla drechira dil respetiv cumin.

Tenor statuts vegniven, suenter veglia isaunza, drèch (dretg) a libertat, teneu cumin u schantada a *Tumelg* sin plaza, a nua ca sin margi tchunchesmas (tschuncheismas), stilo veder, vegniva elegeu il mastral, il tenent, ils 12 giros, il scrivaunt, il giro da chisa u da fallas ad il mess. Il allegò artichel sur la schantada u il chernir drèchira (dertchira) tuna sco savunda⁶:

„Pilg amprim eis ei vangieu observau u ordinau, c' in ..ludeivel cumin da *Fürstenau* minchiamai sin l' amprima domengia ..suenter S. *Gieri*⁷ d' ilg temps veder, daigig tschentar seu vugau ..(Landvogt u guvernatur) ad ilg ludeivel cumin dad *Ortenstein* sin ..l' amprima domengia suenter tschuncheismas d' ilg temps veder.⁸ ..sieu mastral (Landamma), er dad amadus varts giraus, girau da ..fallas (seckelmeister), scrivaunt, saltèr (mess) ad auters officis ad ..urden d' ils cumins. Plinavont a suenter quei c' ün guvernatur a ..mastral (Landvogt a Landamma) aschia ean elegi, lura dei ilg ..guvernatur a mastral veder u ün auter, ca ven coutiers d' ilg ..cumin elegius dar ilg sarament a lgi nief elegeu guvernatur da ..*Fürstenau* u mastral dad *Ortenstein*, cum ils plaids, ca savunden ..ne da quella sort.“

⁶ Suenter ina versiun (translatiun) rumonscha d' anno 1773.

⁷ Ils 23. Avril. ⁸ En il meins Iuni. Tenor ina notiza dil protocoll da 1655 era gia en quel on accepto il calender nov.

Il artichel, concernent il cumin da la terra, tuna sco savunda:

„Cur ei ven raduno ün cumin da terra ne universal, scha „pon quels, c'ean sin ilg plaz raspai ensemmel, ent' ilg ordinari ad „ussitau leug a *Fürstenau* ne a *Tumelg*, sacusilgiar (consegliar), far pli „a meins, far a procurar, per tut quei, ca ven purtau avont, a sco „c'els ordineschan a fan, dei èr ver forza a vartid.

„Item, cur lg' ei ün cumin da terra ne da darchira, scha dei „minchin gir sia opiniun, cur el ven spiaus ad er cur lei buc „spiaus, sin amigieivla, deschenta a temprada forma, mo quel ca, „senza vengir (vegnir) spiaus duvrass maltempronza ad antschavess „(antschéiver) üna canèra, quel ei curdau en 10 z^9 (fallas). A „suenter, scha ei vagnis ad üna duspita (dispita), scha dei el mil- „sanovont vagnier castiaus (castigaus) suenter cunaschinscha dal la „darchira. (dertehira). En caussas da cumin pô, chi c'ei vegls da „18 ons ne laudansi, dar vusch da minchia feug ina parsuna „(persuna) da mascel, resalvont parsunas vugadadas, (ugadadas) pon „bucca dar vusch.“

Il mastral dil cumin (Landama) stueva, tenor veglia isaunza a statuts, adina esser in vischin d' in vaschinadi dil plaun; për il on 1764 e vagnieu fach als vischins dalla montognia concessieun (concessiun). In conseguenza da quella concessieun derivavan graundas (grondas) dispitas traunter quels dil plaun a quels della montognia. Sin il cumin da 1766 era il pievel dall' ina a dall' otra part, aschi agitò a gritentò, ch' il a dò (dau) ina tala mazzacra, ca 3 morts a circa 16 blessos ean restòs sin la plaza da cumin a *Tumelg*. In conseguenza da que, ean circa anno 1770 las vischnaucas della motognia (Schèd a Veulden) stadas sparchidas dal cumin d' *Ortenstein* e formaven ina ègna drèchira, cun specials artichels per il cumin da Schèd a Veulden, d' anno 1779.

Dal on 1160 antrocca 1335 u 1338 apparteneva il signuradi dil cumin d' *Ortenstein* als libers baruns da *Vaz*¹⁰. *Donat* da *Vaz*¹¹ il davos signur da quella lich renomnada schlatta, ha relascho suletamein 2 figlias, *Urschla* (Ursula) a *Kunigunda*. *Urschla* ha maridò (maridau) il cont *Rudolf* da *Werdenberg-Sargans*¹² a

⁹ Ün (Pfund) fallas era 80 blutzgers ne cir. Fr. 1 Ct. 95. 1 rainsch dil on 1625 avess ussa üna valetta do 5 Fr. 1 rainsch dil on 1700 Fr. 4. 40 Cts. a dil on 1777 Fr. 3 Cts. 50.

¹⁰ Il qual els avevan recirt dil uvesc (episcopat) da Cuera en fit feudal.

¹¹ Donat da Vaz e mort anno 1333.

¹² En il on 1338.

Kunigunda il cont *Fedri* (Friderich IV.) da *Toggenburg*¹³. Aschia è entras irtà il signuradi dil cumin d' *Ortenstein* anno 1338 vegneu in posses dils conts da *Werdenberg-Sargans*. Il davos cont, da quella veglia a d' in temps ault renomnada schlatta, era *Gieri* (Georg), mort a *Ortenstein* anno 1501¹⁴. L' amprima consorta da cont *Gieri* era *Nona* (Anna) *Brun* da *Razèn* (Rhäzüns), la segunda era *Barbla Truchsess* da *Waldburg*, contessa da *Sonnenberg*. El aveva ne cun l' amprima ne cun la segunda consorta uffauuns.¹⁵ Cont *Gieri* aveva en sia legera a leva vita disfach quasi tut sia graunda (gronda) facultad a seu dilativ posses.¹⁶ El possedeve per emxempel il casti cun graunds beins privats ad il signuradi da *Sargans*, *Schons*, *Vaz*, val *Rhein*, *Tusaun*, *Tschuppina*, *Montognia* (*Heinzenberg*), *Stusavgia* (*Savien*). *Tumliesca* da la

¹³ Ella e sparchida da questa terra terreina anno 1369.

¹⁴ Tenor chronica da *Crusius* anno 1504 a tenor *Gebhard* pèr 1530, l' encunter *Ulr. Campell*, *Fort. Sprecher*, *Guler*, *Ardüser*, *Tschudi*, *Johs. Müller* a *Moor* pretenden positiv, cont *Gieri* sei morts en il on 1501. *Hans* da *Rechberg*, conascheint tras las battaglias da 1444 a *St. Iacum* sper la *Biers*, 1446 a *Ragaz* e d'anno 1451 en *Schons*, aveva spusó (maridau) *Eulsha* (*Elsbeth*), la sora da cont *Gieri*. En la guerra cunter ils da *Schons* vagniven da quels spazòs (spazaus) ils castels d' *Ortenstein*, *Süns* (*Pasqual*), *Canova*, *Heinzenberg*, *Bärenburg* a *Ferdün*. Ils castels da ault a bass *Giufault* (*Iufalt*) ad *Hasensprung* eran già avaunt 1451 vegneus dil pievel spazòs. Sueinter (suentèr) la convenzieun (convenziun) da guerra, dils 16. October 1552, traunter cont *Gieri* ad il pievel, ascaven da tuts quels castels sulet *Ortenstein* puspè (puspei) vegnir renovò.

¹⁵ Sco *Fässi* pretendeva aveva el ina illegitima figlia, *Urschla*, la quala ha marido anno 1500 *Jan Flugli* d' *Aspermont*, a ina otera figlia illegitima d' el era la consorta da *Riget* (*Heinrich*) da *Fontana*. A *Tumelg* aveva el, tenor in documeint, da 1492, ch' ei en meu posses, in illegitim figl, cun num *Pauli Sarganser*.

¹⁶ *Aschi* ha el cedeu, per exempel anno 1456 ils 28 da schanèr al tvesc *Linard* (*Leonhard Vyssmayer* 1453—1458) da *Cuera Vaz* a *Schons*; 1461, 1465 e 1466 ha el vendeu divers pros a èrs a *Roten* a *Conrad Jäcklin*; 1475 vendergi avaunt *Nossa-Duna* da las *Igisch* (*purificatiun*) ceda el tras vendita sia curt (casa) da fit feudal cun curtin a iert a *Tumelg* a *Jon* da *Cawiezel*. (il cumpradur aveva cumpagno il cont a *Inspruck*, alla curt dil duca d' *Austria*), 1480 sin *St. Luci* venda el a *Blasch Cawiezel* a *Tumelg* beins, 1483 cedeva el ad ils 7 cantuns della *Schvizzera* il signuradi da *Sargans* per *Fl.* 13,000; 1492 zapava el giu als frars *Uri* (*Ulrich*) a *Luring* (*Lorenz*) *Hartrich* da *Cuèra* il pro della punt, ussa numno curtin da *Mulin*, 1493 vendeva el *Vall Rhein*, *Schons* a *Stusavgia* a *Jon Jacum Trivulzio*, cont da *Misoc*, per 3000 fl. d'or, 1497 cedeva el e sia consorta *Barbla* da *Sonnenberg* a *Hans* da *Pratval* in èr da 16 stèra graun etc. etc. etc.

vall d' *Almen* en or, *Scanvig* (*Schanffig*), ils castels d' *Ortenstein*, *Bärenburg* a *Fardün*, ils 2 castels da *Süns* (*Pasqual* a *Canora*) ad il casti a beins a *Ruckburg*, sper *Lindau* etc. etc.

Il signuradi d' *Ortenstein* cun tuts ses dretgs, il casti ad ils beins aveva cont *Gieri*, sco *Lehmann* pretendà, dò a sia secunda consorta per dota matrimoniala. L'ancunter *Dr. J. N. da Vanotti* en sia « historia dils conts da *Montfort* e da *Werdenberg* » a *Dr. P. C. Planta* en seu cudisch « ils signuradis da *Curätien* » gin; ca cont *Gieri* aveva già anno 1463—64 vendeu ses dretgs a *Ortenstein* a seu sir, il cont *Eberhard Truchsess* da *Waldburg-Sonnenberg*, reservont üna renta per sia vita. En il on 1523 ha il cavalier *Ludwig Tschudi* da *Glaruna* cumpro dils frars *Truchsess-Waldburg-Sonnenberg* ils sudet signuradi cun il casti d' *Ortenstein* a tut ses dretgs, per la summa da 12,500 rainschs.

1527 ha allora *L. Tschudi*¹⁷ vendeu al stimo a sabi mastral, drechira (dretschira) a tut il cumin d' *Ortenstein* per 15,000 rainschs* il signuradi cun tuts ses drechs (dretgs), en quella valada, numnadmaein: lgieut (pivel),¹⁸ beins, funs, vaults, castels, casas, clavos, curts, vischnaucas, aulta a bassa drechira, taglias dieschmas a tscheins, auas a lègs, mulins a andritz d'ansuar, paschiras a pascs (buals), vignas a storcels (torcels), cachia a pèschiera, scamundas a cañundas, forzas ad disforza a cun tuts il drechs territorials a da judicatura etc. etc. Suainter da que act era tut il pievel d' *Ortenstein* total liber dil signuradi.

Il cumin d' *Ortenstein* ha alura vendeu il on 1528 al signur guvernatur a capitani *Victor* da *Buchlin*¹⁹ (oters chronists numnen el era *Buchlen*, *Büchlen* ne *Buchli*) il casti d' *Ortenstein* cun seu funs a enqualas dieschmas da granezia a ovs, per la summa da 10,000 rainschs. *V. Buchlin* era sto 7 ons in num dils sigr.

¹⁷ *L. Tschudi*, era in frar dil grand chronist *Egd. Tschudi*, el ei morts ils 12. da *Schanèr* 1530 sil casti a *Gräplang* (*Grep lung*) sper *Flums*, el era da quel temps guvernatur da *Werdenberg-Sargans*; avaunt ons aveva el fach in vièdi (viadi) a *Jerusalem*.

* Suentèr la valer ch' il d' aner ha oz il gi, figessen quels fl. 15,000 ina summa da: 350,000—400,000 francs. 1 rainsch dil on 1500 aves ussa ina valitta da francs 22, ct. 40 ad 1 rainsch dil on 1550 zun ina da frs. 28.

¹⁸ Da quel taimps deva ei aunc 4 classas da vaschins (vischins, lgieut ne pievel), numnadamein: nobels, vassals, libers a sclavs. Sulettamein ils cunmembers masculins ord las emprimas 3 classas, savevan vagnir elegieus (cerneus) en officis.

¹⁹ *V. Buchlin* e mort en il onn 1529 a *Ortenstein*.

Truchsess da *Waldburg — Sonnenberg*, ils quals eran oriund d'Algau en Baviera, vugò (ugau) d'*Ortenstein*. Sia figlia, *A. Apolognia*, ha allura maridò circa anno 1528 *Jacum* (Jacob) da *Travers* da *Zuoz*. Aschi e il casti d'*Ortenstein* cun ses beins resto en la familia *Travers* antrocca circa 1850; suainter ha quel appartegneu in curt teimps a *P. Theodisus* (Florentini). El ha pochs ons suainter vendeu ils castels d'*Ortenstein* e *Pasqual* a signur capitani *W. Jufalt* da *Zuoz*.

Sequents documeints (documents) staten en relatioun (relatiun) cun il cumin d'*Ortenstein*:

1. 1423 sin il gi da *S. Michaël* (29. Septbr.), ligia traunter ils vaschinadis. ils nobels (niebels), ils libers ad ils sclavs en *Tumliesca*, da tutas duas varts dil *Rhein*, en las *Montagnias* ad en la Planira, il pievel ca apartegnia alla casa da *Deus*, allas clausteras ne agli signuradi da *Razèn*. Prescheint eran: *Rud.* da *Jufalt*, *Hermann* da *Ehrenfels*, *Wilh.* da *Stein* a *Baldenstein*. Sagillo ha il uvesc *Jon* da *Cuéra* (J. Naso 1400—1441), ils frars *Hans*, *Raget* (Heinrich) a *Uori Brun*, baruns a *Razèn*.
2. 1463 Sentenzia dil cusegl da *Turig* (Zürich), in chiosas (caussas) traunter cont *Gieri* da *Werdenberg* a *Sargans* ad il uvesc *Ortlieb* da *Brandis*, da *Cuera* (1458—1491), partenant ils fit feudal ad il signuradi d'*Ortenstein*.
3. 1495 sin il gi da nossa *Dunna*. il fanadur (2. Guli), sentenzia per territori e jurisdiction traunter ils signuradis da *Razèn* a *Ortenstein*; preschaint eran: *Conradin* da *Marmels*, sigr. a *Razèn*, *Hans Schmidt*, mastral da *Razèn*, *Jon Montonia* da *Bonaduz*, *Hans Durig* da *Razèn*, *Hans Schimun*, *Hans Riget* a *Luci Martin*, tuts 3 da *Domat*; per il cumin d'*Ortenstein*: cont *Gieri* da *Werdenberg* — *Sargans*, il miez (mez) cont *Rudolf* da *Sargans*,* *Casper Ringk* (Rink) da *Pasqual*, *Flori Schmidt* da *Tumelg*, *Pargazi Cresta*, da *Roten* a *Peder Flaw* da *Schéd*. Sco darschaders functionaven: il consul (burgermeister) *Beat Kuster* da *Cuera*, *Hans Tungin* da *Zezers*, *Casp. Schönepli*, mastral a *Glion*, *Schwan* da *Medels* mastral a *Disensis*, *Riget Wolf* da *Maienfeld*, *Gudenz Dusch*, mastral d'*Alvanie* a *Risch Florin* da *Cunters*, mastral a *Claustera* en *Pratens*.

* Probabel ün bastart da cont *Gieri*.

4. 1527 sin il gi da S. Cathrina (25 Novbr.) Sentenzia traunter *Vallentin Sarganser* (Sarganser)* in num da *Sophia*, veua da *Rudolf Sarganser*, cunter la plef (pleif) a Tumelg, per dieschmas.
5. 1527 lgindisgi avaunt S. Clò (12 Decb.) venda *Lud. Tschudi* tut il signuradi d'Ortenstein a il numno cumin.
6. 1528 lgindisgi suainter la festa da tut ils soings (Decemb.), venda *Victor* da *Buchli* d'Ortenstein a *Marti Sarganser* a *Giufaula*, pros, curtins a vignias, sper il mulin sut, da Tumelg.
7. 1530 mesemda suainter S. Scholastica Sentenzia da mastral *Jon Tschupp* traunter il cumin d'Ortenstein a la duna *Sophia* a *Giufaula*, per vaults e paschiras a *Giufaula*.
8. 1531, margi avaunt S. *Mathias* (21. Febr.). Sentenzia da appalaz dil cuselg da *Cuèra* traunter *Sophia*, veuà da *Rodulf Sarganser*, cunter il cumin d'Ortenstein.
9. 1543 sentenzia traunter Schèd a Veulden cunter ils 5 otras vischinadis d'Ortenstein.
10. 1546 sin il gi da S. Acta (Agatha) (5 Febr.) venden *Marti* da *Capol* e sia sira *Sophia Sargansery*, abitant a *Fontaunacotschna*, tut lur drechs nellas alps da *Cuèra* a quel marceu (marcau), per fl. 30 — valor da oz il gi, frs. 840.
11. 1547 Sentenzia traunter quels dil *Plaun* a la *Mantognia*, partenend il cherner dils mastrals.
12. 1548, sin tschunceismas, conventiun traunter il cumin d'Ortenstein a duna *Sophia*, abitanta a *Giufaula* e ses dus schenders, *Marti* da *Capol* e *Mang Nauli Heinz*.
13. 1581 idem partenend chiosas (caussas) civilas.
14. 1596 definitiva parchida da tut ils beins traunter ils 7 vaschinadis d'Ortenstein.
15. 1598 Declaratun da quela parchida.
16. 1637 ils 8. Avust. Conventiun traunter *Tumelg* e la curt da *Giufaula* per vaults, paschiras, pasc a buals.
17. 1654 Dispetas traunter ils reformos ad ils catholics a Tumelg; idem da 1770.
18. 1656 Dispetas traunter ils catholics a reformòs d'Ortenstein.
19. 1665 Project supra ina nova strada tras la Tumliesca.

* Probabel ün bastard da cont Gieri.

20. 1670 Conventiun traunter ils reformòs a catholics a Tumelg.
21. 1691. Segunda declaratiun della parchida da 1595 e 1598.
22. 1750 Parchida dils beins da vischinadis traunter Tumelg. Traun, Pasqual e Roten.
23. 1770 Conventiun traunter ils reformòs ad ils catholics d'Ortenstein.
24. 1843, 26 Febr. Conventiun traunter las vischnaucas da Tumelg a Fontauna-cotschna (Giufaulta).
25. 1856 Conventiun traunter Tumelg a Fontauna-cotschna da ina ad Domat, Razèn a Bonaduz, da l'otra part, partenend la *Isla-bella*.

Ils originals ne las copias dils surnummos documaints posseda il autur.

Suenter quellas pocas (pucas) notizas historicas savunda il register dils mastrals d'*Ortenstein*. Las sequentas schlattas ve eu d'ò sco ellas èan scritas nels registers, documaints e protocolls.

Ils predicats da noblessa, ca glorificen ün grand diember da las sequentas schlattas, ve eu lascho navend.

I. Sut il signuradi dils conts da Werdenberg-Sargans:

- Anno 1460—1466 Dietrich Jäcklin da Roten,
» 1466—1474 Oswald Marmels,
» 1464—1409 Conrad Jäcklin da Roten,
» 1499—1510 Conradin Jäcklin da Roten,
» 1510—1516 Marti Frehner u Vrener da Tumelg,
» 1516—1522 Conrad Jäcklin da Roten,
» 1522—1526 Nicolaus Jäcklin da Roten,

II. Suenter la deliberatiun dil signuradi;

- Anno 1526—1529 Conradin Jäcklin da Roten,
» 1529—1533 Jon Tschupp da Pasqual,
» 1533—1535 Eberhard Fluri Ragatz da Tumelg,
» 1535—1538 Capitani Giacum Travers d'Ortenstein († 1555),
» 1538—1540 Claus Jäcklin da Roten,
» 1540—1543 Jan Cawiezel, numno Gianoia, da Tumelg († 1547),
» 1543—1546 Uori Tschupp da Pasqual.

- Anno 1546—1547 Peter Gaumet da Tumelg,
» 1547—1548 Uori Tschupp da Pasqual,
» 1548—1549 Linard Flori (Ragatz?) da Tumelg (†1584),
» 1549—1555 Gudenz Castelmur da Tumelg,
» 1555—1564 Thomas Jac. Ludwig u Ludwisch da Tumelg.
(Tenor Hans Ardüser, ord la schlatta dils Lombris).
» 1564—1569 Rudolf Castelmur da Tumelg,
» 1569—1571 Conrad Jäcklin da Roten,
» 1571—1577 Giacum Ludwisch da Tumelg (†1585),
» 1577—1578 Jon Ludwisch da Tumelg,
» 1578—1581 Giacum Ludwisch da Tumelg.
» 1581—1586 Hans Travers d'Ortenstein,
» 1586—1588 Conradin Jäcklin da Roten,
(Cun il on 1588 antscheiven ils protocolls dil
cumin d'Ortenstein.)
» 1588—1590 Schamaun Raguth da Pasqual,
» 1590—1591 Giacum Steffan
» 1591—1592 Jan Schanoia da Tumelg.
» 1592—1593 Christ Raguth da Pasqual,
» 1593—1594 Jörimann Verena u Werena, da Tumelg,
» 1594—1596 Marquart Kieni, numno Broxner da Tumelg,
(†1611)
» 1596—1597 Christ Mattanaw u Mathèw,
» 1597—1598 Luci Battaglia da Tumelg,
» 1598—1599 Christ Battaglia »
» 1599—1600 Jan Schnyder »
» 1600—1602 Jacob Ludwisch »
» 1602—1603 Marguth ne Raguth da Pasqual,
» 1603—1605 Conrad Jäcklin da Roten,
» 1605—1607 Bläsi Cawiezel da Tumelg (†1630),
» 1607—1608 Uori Jäcklin da Roten,
» 1608—1610 Valentin Nauly da Tumelg,
» 1610—1611 Jan Tscharner »
» 1611—1612 Christ Battaglia »
» 1612—1613 Christ Tscharner »
» 1613—1614 Hans Victor Travers d'Ortenstein (†1649),
» 1614—1615 Rageth Flisch da Giufaulta,
» 1615—1616 Uori Jäcklin da Roten,
» 1616—1617 Christ Tscharner da Tumelg,
» 1617—1619 Uori Jäcklin da Roten.

Anno	1619—1620	Rageth Tscharner da Tumelg.
»	1620—1622	Jan Cawiezel da Tumelg da Giufaulta (†1644).
»	1622—1623	Diet. ne Uori Jeglin da Roten.
»	1623—1625	Dietr. Jäcklin ne Uori Jäcklin da Roten.
»	1625—1626	Rageth Tscharner da Tumelg.
»	1626—1628	Jon Cawiezel da Tumelg a Giufaulta († 1655).
»	1628—1629	Dietr. Jäcklin da Roten.
»	1629—1630	Jon Cawiezel da Tumelg e Giufaulta († 1656),
»	1630—1631	Valt. Nauly da Tumelg.
»	1631—1632	Rageth Flisch da Tumelg.
»	1632—1634	Hans Victor Travers d'Ortenstein († 1649).
»	1634—1636	Pol Battaglia da Tumelg.
»	1636—1639	Dietr. Jäcklin da Roten.
»	1639—1641	Luci Cawiezel da Tumelg († 1650),
»	1641—1643	Christ Tscharner »
»	1643—1645	Jon Luci Cawiezel » († 1675).
»	1645—1646	Jan Cawiezel da Tumelg e Giufaulta (†1672).
»	1646—1647	Rud. Nauly da Tumelg.
»	1647—1648	Ruinel Jäcklin da Roten.
»	1648—1649	Luci Cawiezel da Tumelg, (†1685)
»	1649—1650	Ambros Tscharner da Tumelg.
»	1650—1651	Jörimann Nauly da Tumelg.
»	1651—1652	Luci Cawiezel da Tumelg.
»	1652—1653	Bartlameu Raguth da Pasqual.
»	1653—1654	Jon Travers d'Ortenstein.
»	1654—1655	Rud. Jäcklin da Roten.
»	1655—1656	Commissari Travers d'Ortenstein.
»	1656—1657	Banderèl Andr. Cawiezel da Tumelg († 1677).
»	1657—1658	Ambros Tscharner da Tumelg.
»	1658—1659	Luci Cawiezel da Tumelg.
»	1659—1660	Vicari Rud. Ruinel Jäcklin da Roten.
»	1660—1661	Vicari Travers da Pasqual.
»	1661—1662	Luci Cawiezel da Tumelg († 1690).
»	1662—1663	Rud. R. Jäcklin da Roten.
»	1663—1664	Balt. Raguth da Pasqual.
»	1664—1665	Uori Buol da Dusch.
»	1665—1666	Mastral Luzi Cawiezel da Tumelg.
»	1666—1667	Commissari Dietr. Jäcklin da Roten.
»	1667—1668	Luci Cawiezel da Tumelg (†1690).
»	1668—1669	Commissari Travers d'Ortenstein.

- Anno 1669—1670 Christ Battaglia da Tumelg,
 » 1670—1671 Domcustos Travers d'Ortenstein,
 » 1671—1673 Lieut. Dietr. Jäcklin da Roten,
 » 1673—1675 Vicari Travers da Pasqual,
 » 1675—1676 Luzi Cawiezel da Tumelg († 1707),
 » 1676—1677 Ulr. Buol da Dusch,
 » 1677—1678 Vicari Jon V. Travers da Pasqual
 » 1678—1679 Ulr. Buol da Dusch,
 » 1679—1680 Vicari Jon V. Travers da Pasqual,
 » 1680—1681 Commissari Dietr. Jäcklin da Roten,
 » 1681—1682 Statthl. Jon Cawiezel da Tumelg e da Giufaulta,
 († 1712)
 » 1682—1683 Christ Nicca a Giufaulta (†1712),
 » 1683—1684 Mastral della ligia Ulr. Buol da Dusch,
 » 1684—1686 Barun Giac. Travers d'Ortenstein sig. da Razen.
 » 1686—1687 Wolfg. Cawiezel-Montalta da Tumelg († 1702),
 » 1687—1689 Barun J. Travers d'Ortenstein.
 » 1689—1690 Flori Buol da Dusch,
 » 1690—1691 Hans Tscharner da Tumelg,
 » 1691—1693 Flori Buol da Dusch,
 » 1693—1696 Lieut. Dietr. Jäcklin da Roten,
 » 1696—1697 Vicari Jon Travers d'Ortenstein a Pasqual,
 († 1744)
 » 1697—1699 Rud. Jäcklin da Roten,
 » 1699—1700 Flori Buol da Dusch,
 » 1701—1702 Andr. Buol da Dusch (frar dil surnumno),
 » 1702—1703 Podestà Rud Jäcklin da Roten,
 » 1703—1705 Commissari Andr. Buol da Dusch,
 » 1705—1706 Vicari Joh. Vict. Travers d'Ortenstein a Pasqual,
 » 1706—1707 Barun Giacum Travers d'Ortenstein,
 » 1707—1709 Vicari Jon. Vict Travers d'Ortenstein, }
 » 1709—1710 Barun Giacum Travers » } 3 frars
 » 1710—1711 Colonel a Barun Travers » }
 » 1711—1712 Barun Giacum Travers » }
 » 1712—1713 Cont Prosper Pravicini da Tumelg.

(Cumainzamaint dellas graundas duspitas traunter
 quels dalla *Planira* e quels en la *Montognia*
 per causa da cherner ils cunnembers della
 drechira.

- Anno 1713—1714 Christ Tscharner da Veulden e Giufaulta.
» 1714—1715 Cont Prosper Pravicini da Tumelg,
» 1715—1716 Christ. Tscharner a Giufaulta
» 1716—1718 Jon Caviezel da Tumelg e Giufaulta († 1729).
» 1718—1720 Podestà Rud. Jäcklin da Roten.
» 1720—1722 Jon Gieri Travers d'Ortenstein,
» 1722—1724 Scrivont Jon Caviezel da Tumelg e Giufaulta.
» 1724—1726 Hans Tscharner da Tumelg,
» 1726—1728 Rageth Flisch da Schèd (El era il emprim mastral ch'abitava en la Montognia. Tenor sentenza da 1547 stueva quel habitar nel *Plawn*.)
» 1728—1732 Commissari Jon Gieri Travers d'Ortenstein.
» 1732—1734 Barun Carli Travers d'Ortenstein.
» 1734—1735 Peter Jäcklin da Roten.
» 1735—1736 Jon Gieri Travers d'Ortenstein.
» 1736—1738 Cont Prosper Pravicini da Tumelg,
» 1738—1739 J. G. Travers d'Ortenstein,
» 1739—1741 Cont Prosp Pravicini da Tumelg.
» 1741—1743 General Jon Vict Travers da Pasqual.
» 1743—1744 Rageth Flisch a Giufaulta,
» 1744—1745 Mastral Pet. Jäcklin da Roten.
» 1745—1746 Luci Ragatz da Tumelg,
» 1746—1747 Hans Tscharner da Tumelg.
» 1747—1748 Jon Rud Albertini da Traun e Ponte a Dusch.
» 1748—1749 Colonel Jon Rud. Travers d'Ortenstein,
» 1749—1750 Hans Tscharner da Tumelg,
» 1750—1751 Brigadier Jon Vict. Travers d'Ortenstein (†1776).
» 1751—1753 Lieut. Rud Ruinel Jäcklin da Roten,
» 1753—1754 Capitani Jon Rud. Travers d'Ortenstein.
» 1754—1755 Rud. Ruinel Jäcklin, giuven, da Roten.
» 1755—1756 Capitani Jon Rud. Travers d'Ortenstein.
» 1756—1757 Rud. Ruinel Jäcklin da Roten.
» 1757—1758 Wolfgang Cawiezel da Tumelg,
» 1758—1759 Rud. Ruinel Jäcklin da Roten,
» 1759—1761 Rud. Albertini da Traun a Dusch,
» 1761—1764 Commissari e cont Prospr. Pravicini da Tumelg.
» 1764—1765* Sein (Simion) Raguth-Tscharner da Schèd,

* Sin quella tschantada vegnivan eligieu ils mastrals per 6 ons. numnamein dil on 1764—1770 sco savundas.

(Il qual era la causa da la surnumnada teribla mazzacera sil cumin da 1766).*

- Anno 1765—1766 Statthl. Jon Christoffel da Tumelg,
» 1766—1768 » Luci Tschupp da Pasqual,
» 1768—1769 » Jon Christoffel da Tumelg.
» 1769—1770 Mastral Sein Raguth-Tscharner, il surnumno,
» 1770—1772 Jon Tscharner a Giufaulta,
» 1772—1774 Casper Schaber da Pasqual,
» 1774—1775 Ambros Tscharner da Tumelg,
» 1775—1777 Christ Jon Battaglia da Veulden,
» 1777—1779 D. Jäcklin, giuven, da Roten,
» 1779—1781 Jon Tscharner a Giufaulta,
» 1781—1783 Chr. Jon Battaglia da Veulden,
» 1783—1785 Jon Linard Schaber da Pasqual,
» 1785—1787 Pet. Ant. Schaber da Pasqual,
» 1787—1789 Jon Tscharner a Giufaulta,
» 1789—1791 Vicari Jäcklin da Roten,
» 1791—1793 Jon Zaar da Tumelg,
» 1793—1797 Joseph Tschupp da Pasqual,
» 1797—1799 Statthlt. Jon Benadeg Cawiezel da Giufaulta e da Tumelg († 1839),
1799 ils 25. da Marz vegniven en la autoritat (darchira) municipalä d'Ortenstein cherneu sequents connembers:

- Burgeis Colonel Jon Vict. Travers d'Ortenstein, Präsident,
» Capitani della garda franz. Luci Cawiezel, da Tumelg, connember,
» Dietr. Jäcklin da Roten, connember,
» Mastral Jon Bed. Cawiezel da Tumelg e Giufaulta connember,
» Sergant Gud. Mark da Traun connember,
» Johs. Tscharner da Purtz, connember.

- Anno 1800—1803 Colonel Jon Vict. Travers d'Ortenstein,
» 1803—1804 Toni Zaar da Tumelg,
» 1804—1805 Dietr. Jäcklin da Roten († 1836),
» 1805—1807 Balt. Tschupp da Pasqual,
» 1807—1809 Jon Friedr. Jäcklin da Roten († 1846),
» 1809—1812 Balt. Tschupp da Pasqual,

* Mo suainter da quella tschantada (1766) regieven da 1764—1766 Sein Raguth-Tscharner, da 1766—1767, Luzi Tschupp da 1767—1769. Jan Christoffel e da 1769—1770 Luzi Tschupp.

- Anno 1812—1814 Cont. Ant. V. Travers d'Ortenstein.
 » 1814—1816 Stefan Jäcklin da Roten († 1833).
 » 1816—1819 Cont. A. Vict. Travers d'Ortenstein.
 » 1819—1821 Statth. Lureng Cawiezel da Giufaulta e Tumelg
 († 1834),
 » 1821—1823 Pet. Jäcklin da Roten († 1835),
 » 1823—1825 Cont. Ant. Vict. Travers d'Ortenstein († 1833),
 » 1825—1827 Carli R. Jäcklin da Roten,
 » 1827—1829 Jon Giacum Zaar da Tumelg.
 » 1829—1831 Jul. Prosper Cawiezel da Tumelg.
 » 1831—1833 Lieut. Pal. Ant. Christoffel da Tumelg.
 » 1833—1835 Cont. Vict. Ant. Travers d'Ortenstein,
 » 1835—1837 Dietr. Jäcklin da Roten,
 » 1837—1839 Cont. Vict. Ant. Travers d'Ortenstein.
 » 1839—1841 Scrivont Franzesc Cawiezel da Giufaulta e Tumelg.
 » 1841—1843 Lieut. Vict. A. Travers, figl. d'Ortenstein,
 » 1843—1845 Dietr. Jäcklin da Roten,
 » 1845—1847 Pol. Ant. Christoffel da Pasqual,
 » 1847—1849 Scrivont Jon Cawiezel da Giufaulta e da Tumelg,
 († 1871),
 » 1849—1851 Scrivont Christ Raguth da Pasqual († 1876).

III. Suenter la nova lescha cantonala da 1851 can vegni eligieus sco Präsidents dil circol dalla Tumliesca sequents Signurs:

- Anno 1851—1853 Bundsstatthl. Joh. Anton Casparis da Rietberg
 († 1877),
 » 1853—1855 Mastral Franzesc Caviezel da Giufaulta e da
 Tumelg, († 1868)
 » 1855—1857 Scrivont Hans Patzen da Scharauns.
 » 1857—1859 Commandt. Maths. Luzi da Schèd.
 » 1859—1861 Mastral Christ Raguth da Pasqual († 1876).
 » 1861—1863 Lieutenant Hartm. Caviezel da Giufaulta e Tu-
 melg,
 » 1863—1865 » » » » »
 » 1865—1867 » » » » »
 » 1867—1869 Advocat Christ Casparis da Rietberg.
 » 1869—1871 Lieut. Franz. Planta da Dusch,
 » 1871—1873 Advocat Christ Casparis da Rietberg,

Anno	1873—1875	Capitani	Franz	Conrad	da	Seglias.
»	1875—1877	»	»	»	»	»
»	1877—1879	Lieut.	Fridolin	Sutter	»	»
»	1879—1881	»	»	»	»	»
»	1881—1883	»	»	»	»	(† 1892).
»	1883—1885	Joh. Ant.	Casparis,	figl,	da	Rietberg,
»	1885—1887	»	»	»	»	»
»	1887—1889	»	»	»	»	»

(Il surnumno vegniva 1887 cherneu sco connember dil cusegl ping, en seu stailg vegniva numno per ils ons:

»	1887—1889	R. Albertini-Camenisch,	alla	Punt	da	Fürstenau,
»	1889—1891	»	»	»	»	» (†1891)
»	1891—1893	Cusseglie	gubernativ	Joh. Ant.	Casparis	da Rietberg.

